

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Рада молодих учених та спеціалістів

І С Т О Р І О Г Р А Ф І Я

Матеріали Вісімнадцятої наукової конференції
викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих учених
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського

Одеса
2023

УДК 300.3+301+930.1; 911.3 (477.74).

Історіосфера. Матеріали Вісімнадцятої наукової конференції викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих учених Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. — Одеса : Ун-т Ушинського, 7–8 квітня 2023 р. — 124 с.

*Рекомендовано до друку
рішенням Вченої ради
Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*

Протокол № 9 від 30 березня 2023 р.

ISBN 966-7965-01-5

© Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського

Позиція авторів може не співпадати з думкою редакційної колегії.

3. Imperialisms. Historical and Literary Investigations, 1500–1900. Edited by Balachandra Rajan and Elizabeth Sauer. Palgrave Macmillan, 2004. 303 p.
4. McLaren W. W. A Political History of Japan During the Meiji Era 1867–1912. New York: Charles Scribner's Sons, 1916. 391 p.
5. Papastratigakis N. Russian Imperialism and Naval Power: Military Strategy and the Build-Up to the Russian-Japanese War. London; New York: I. B. Tauris, 2011. 352 p.
6. Totman Conrad D. A History of Japan. Second Edition. Blackwell Publishing, 2005. 684 p.
7. 青木書店。日本国家独占資本主義構造。
[Аоки Сетэн. Устройство монополистического капитализма Японского государства.] Токио, 1948. 136 с.

Гриценко Є. Д.

Роль танцю у весільних молдавських обрядах на півдні Бессарабії

Танець — це своєрідне дійство, яке є частиною культурного життя людини та народу. У всіх народів, які проживають на планеті земля, є притаманні їх традиціям народні танці. Не є виключенням і такий народ, як молдовани. Молдавські народні танці, як і танці інших народів світу, пронизані їхньою культурною ідентичністю та самобутністю. Звичайно, народні танці молдован мають свої певні специфічні особливості. Як і більшість танців різних народів світу, так і молдавські розділяються на побутові та обрядові [7].

Побутові танці — це в основному сюжетні та безсюжетні танці. Сюжетним танцям притаманна певна тематична група, їх розділяють на: трудові, героїчні, присвячені явищам природи та інші [7]. Безсюжетними вважаються такі, як: «хора», «жок», «сирба», «молдовеняска» та інші [7; 4]. Їх виконували будь-де та будь-коли. Набагато більшого значення набули обрядові танці, що використовувались в різних обрядах та ритуалах. За віруваннями молдован, виконання будь-якого ритуалу вважається неможливим без здійснення певних танцювальних рухів. Саме тому їх обрядовість пронизана великою кількістю танцювальних ритуалів. Виключенням не є і молдавське весілля, яке збагачене цілою низкою звичаїв, ритуалів та обрядів, супроводжуваних музично-танцювальними діями.

Із самого початку молдавського весілля до настання його кульмінації не припиняють виконуватися обрядові танці та звучати музика. Всі головні і другорядні обряди на весіллі виконуються під танцювальні рухи. Весільні танці починаються ще задовго до самого

весілля, під час весільних приготувань. А саме, коли виконується ритуальне «просіювання муки» для обрядового хлібу [3]. В той час, як маленький хлопчик з кухарками сіють муку на випікання обрядового хліба. Близькі родичі молодого водночас у дворі танцюють «хору» [5, с. 40]. Це є одним із перших весільних танців, який символізує початок весілля.

Молдавським танцям, які зазвичай виконуються на традиційному весіллі, притаманне колективне виконання. В день весілля перший обрядовий танець виконувався обов'язково, як у нареченої, так і у нареченого. Певний танцювальний ритуал відбувався під час обряду «Деу мина» (Вітання) [2] і символізував подяку та пошану наречених по відношенню до гостей. Виконання відбувалось наступним чином: наречений з друзями та дружками і наречена, але зі своїми і у себе вдома, ставали в імпровізовану лінію та починали рухатись ланцюжком по часовій стрілці, пританцювуючи під музичний акомпанемент навколо «вітального столу», кульмінацією якого було останнє сидіння на руках у батьків [3; 2].

Проте, перед здійсненням традиційного звичаю «вітання» народно-весільна культура потребувала реалізації декількох другорядних танцювальних ритуалів. Серед них — «жоаки флоаря» (танцювання квітки) нареченому [3]. Він виконувався в основному молодю дівчиною, сестрою чи дружкою нареченої. Основна мета цього танцювального обряду була продати нареченому його весільну сорочку та квітку, яку купила його обраниця. Особа, яка виконувала танець, повинна була робити це перед молодим, який в той час сидів на стільці. Вона перед ним пританцювувала та водночас демонструвала квітку, яка лежала в тарілці [3]. Функція нареченого полягала у її викупі. Аналогічний обряд відбувався і вдома у нареченої, коли туди прибував наречений зі своєю свитою, але (танцювання квітки) виконувалось вже не для нього, а для його друзів, дружками нареченої, таким ж чином, як і йому [3]. Ще одним не менш важливим танцем до початку весільних церемоніалів вважається танцювання перев'язки «нанашулам» (вінчальним батькам) [2]. Його виконувала призначена жінка з дому нареченого. Також трапляються відомості, що дружками нареченої з ранку до початку весілля виконувався танець «Оляндра» [7; 4].

Після вінчання, дорогою з церкви додому молодії, виконувався танець друзів та дружок: перед молодими, взявши за руки, поставши в формі півмісяця або кола, починався танець з одноманітним ритмічним круговим рухом рук вперед-назад та підстрибуванням [3]. Відтворювання танцювальних рухів завжди відбувалось під звуки музичних інструментів: бубна, гармошки та труби. Цей танець постійно супроводжувався дивними і голосними вигукуваннями,

які називаються «кіуітурь» або «кіуяли», щось на кшталт «їху-ху-ху-у-у-у» або «я-я-я-я-я-я» [7; 3]. Дізнатись його автентичну назву наразі неможливо, тому що вона втрачена. Всі намагання почути її від респондентів виявились марними, вони не можуть відповісти на дане запитання.

Однак, якщо звернути увагу на стиль виконання та ритмічність рухів, танок схожий на «хору» або, як його називають на півдні Бессарабії, «жок». Доречі, термін «жок» молдованам південної Бессарабії припав до душі більше, ніж «хору», і тому він є панівним на цих теренах, саме у молдован. Навіть самі молдовани наголошують на тому, що «хору» — то у болгар, а у нас — «жок» [3]. Слово «жок» походить з латинської мови і означає гра або забава [6, с. 40]. В молдавській мові він зберіг своє значення і вживався як танці та хороводи. З часом поступово «жок» майже повністю замінив «хору».

В день весілля, після приходу з церкви і аж до вечора, лунала музика та виконувались різного виду спільні кругові та парні танці. Що передбачало майже обов'язкову участь в них усіх гостей. В основному виконувались «сирби» та «хори» на кшталт «Хору нунцій» (Весільна хору), «Хору міресей» (Хору нареченої) [6, с. 38]. Трапляється і таке, що іноді слово хору не вживали і танець носив загальну назву «Нунтяска» (Весільна) або вживали назву «жок», що стала панівною ще з середини ХІХ століття [7]. Поширеним було виконання танцю «Пеленіца», це болгарський танець, який полюбився молдованам Буджаку. Виконувався він наступним чином: все починалось із кругової «хори», всередині якого танцював чоловік або жінка з хусткою в руках, трішки протанцювавши, обирали собі компаньйона і затягували його платочком в середину кола, трішки протанцювавши, разом стелили хустку на землю, ставали на неї одним коліном і цілувались, після цього того, кого затягнули в коло, залишався танцювати, а той, хто затягнув, долучався до танцювального кола, далі танцювальний цикл повторювався [1; 2].

Не менш улюбленим танцем між застіллями був і так званий танець з віником, який носив жартівливу форму. Це один із кумедних танців, який виконувався не тільки на весіллі, запозичений молдованами в сусідів-українців. Цей парний танець передбачав виконання наступних танцювальних дій: обирались жінка чи чоловік без пари, якому виділявся віник, з котрим він повинен був танцювати, основна мета танцю полягала в тому, що всі танцюють по парах, а він один — з віником, в якийсь певний момент він кидав віник на землю або підлогу, і в цю мить всі повинні були помінятися парами, той, хто залишився сам, отримував тавро (дурня) і продовжував танець з віником [1]. Крім того, полюбляли танцювати й інші танці,

серед яких: «Полька», «Козачок», «Бетута», «Булгаряска» та вальс неакадемічного виконання [7; 2; 1].

З настанням вечора, коли починало сутеніти, розпочинали підготовку до обряду «Душі ніряси ла ніре» [3]. Цей ритуал супроводжувався декількома важливими і найголовнішими танцями на самому весіллі. Починались певні урочистості, переважно з танцю «Зестря» або «Хостропець», трапляється назва «Гостропецул» [7]. «Зестря» — придане нареченої, так перекладається це слово, виносилось під музику «Хостропець» дружбами [6, с. 36]. Відразу стає зрозуміло, чому трапляється і така назва цього танцю. Це по своєму характеру сольний танець тому, що виконується кожною особою окремо та індивідуально, якихось певних канонів та рухів не передбачає. Основний задум цього танцю-обряду полягає у широкій вселюдній демонстрації посагу молодої дружбами, які, пританцювуючи під музику, виносили його з хати і вантажили на віз [3].

Наступним на черзі було виконання обрядового танцю-ходи «Де трей орь ин жүру месі» (тричі навколо столу), під час якого всі гості на весіллі відтворювали хороводний танець, тричі прокружлявши навколо весільного столу [6, с.35]. В подальшому його стиль виконання зазнав деяких змін і набув форми (ходи), тобто звичайного обходу тричі навколо столу молодих з дружками, дружбами та «нашшулами». Після якого вони виходили на подвір'я і там починалось прощання молодої з дівотством і батьківським домом, супроводжуване танцями. Виходячи з хати на подвір'я, одразу починався танець «Жоку чел маре» або «Жоку маре», також трапляється назва «Хора маре», в перекладі означає Великий танець [6, с. 36; 3]. Він символізував прощання молодої з батьківським домом, завершення її дівування та перехід до іншої сім'ї в статусі невістки.

Дорогою до молодого танці і музика не припинялись. Ввечері починалась церемонія «Маса маре» (Великий стіл), під час якої невід'ємним є виконання танців, які хоч і виконують люди старшого віку, але вони не поступаються енергійністю тим, які виконувала молодь вдень. «Маса маре» — це один із періодів молдавського весілля, що передбачає виконання цілої низки обрядів, які супроводжуються танцями. Необхідним і поширеним звичаєм є так звана крадіжка курей у молодої. По приходу крадіїв у дім молодого ними зазвичай виконувався танець з курьми, це було необхідним для публічного прояву успішного виконання дорученого їм завдання [3; 2].

Завжди на молдавському весіллі найважливішим ритуалом вважалося зняття фати та вінка з молодої, який обмотували червоною вовняною ниткою на знак цнотливості молодої. «Нанашка» одягала його собі на голову, таким чином вона демонструвала його всім присутнім гостям, знову ж танцюючи у вінку з молодим [3]. Останніми

обрядовими танцями, які виконувалися в перший день весілля, були танцювання курей «нанашкам» та танцювання калачів гостям [2]. Звичайно і в наступні дні весілля також виконувались танці, однак вже обрядової значущості вони не мали, окрім «жока», який виконувався на другий день весілля після «Дітінярь» (Дарування) [3].

Отже, молдавське весілля — це певний цикл ритуалів, обрядів та звичаїв, виконання яких не відбувається без танцювально-музичного супроводу. Весільні танці переважно виконуються спільно, однак трапляються парні та сольні їх виконання. Окрім важливих обрядових танців на молдавському весіллі, присутня і ціла низка другорядних танців, серед яких трапляються і жартівливі. У зв'язку з компактним проживанням молдован з різними народами їх культурний генофонд зазнав великого впливу сусідніх народів, що звичайно лишило відбиток і в народних танцях, не є виключенням і весільні. Молдавський народ ввібрав танцювальні традиції своїх сусідів, що сформувало даний танцювальний стиль, що є по-своєму оригінальним та самобутним.

1. Фольклорний запис Гриценко Є. Д. від Благовенко В. Л., 1940 р. н., с. Баштанівка, Одеська обл.
2. Фольклорний запис Гриценко Є. Д. від Гриценко Л. Л., 1954 р. н., с. Баштанівка, Одеська обл.
3. Фольклорний запис Гриценко Є. Д. від Гриценко Н. М., 1982 р. н., с. Борисівка, Одеська обл.
4. Бойко А. Б. Особливості молдавського танцю.
URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/7442/1/lek2%20.pdf>
5. Зеленчук В. С. Очерки молдавской народной обрядности.
Кишенев: Картка молдовеняске, 1959. 96 с.
6. Корольова Е. О. Хореографическое искусство Молдавии.
Кишенев: Картя молдовеняске, 1970. 187 с.
7. Молдавський танець як один з найбільш древніх видів народного мистецтва. Історія і стилі молдавського танця. Особливості національного костюма. Метро-ритмічна структура і типи рухів в молдавських танцях. Традиційні і самобутні елементи танців.
URL: http://4ua.co.ua/culture/sb2bc79b4c53b89421206c27_0.html

Терзман Д. В.

Проблема гендеру в китайському суспільстві на межі XX–XXI століть

Модернізація Китаю, яка охопила країну з 80-х років XX у Китаї, почалася з періоду реформ і відкритості, коли планова економіка